

Viki // takaisin Leimaksi
#2
12W

Ahdiston

VAIHTOVIRKAILIJANA NORGES BANKISSA

13. 2. 1961 - 12. 4. 1961

M A T K A K E R T O M U S

Kalervo Närhi

W.

Valittuna vaihtovirkailijaksi Norges Bankiin ajalla 13. 2. 1961 - 12. 4. 1961 pyydän saada kiittää Suomen Pankin Johtokuntaa ja Suomen Pankin virkailijayhdistystä minulle suodusta tilaisuudesta tutustua Norges Bankiin, sen historiaan, organisaatioon ja toimintaan. Vaihtovirkailijakaudeltani saanen esittää joitakin kokemuksiani ja havaintojani etupäässä organisaation ja koneistamisen alalta, jotka molemmat näyttivät olevan erikoisen huomion kohteena ja kehitysvaiheessa.

Helmikuisena maanantaiaamuna kokoonnuimme me kolme vaihtovirkailijaa, Sveriges Riksbankin Kalmarin konttorin kamreeri K. Svennerud, Danmarks Nationalbankin pääkonttorin kirjanpidosta assistent C. Lankilde ja allekirjoittanut, Norges Bankin henkilökunnan päällikön A. Fjeldstadin virkahuoneeseen. Tutustuttuamme hieman toisiimme ja saatuamme kuulla vähän talon tavoista sekä järjestelyistä oleskelumme aikana käytiin heti asiaan.

Aluksi saimme osastopäällikkö Fjeldstadin kartan avulla suorittaman selostuksen Norjan maantieteellisestä asemasta, pinnanmuodostuksesta ja siitä johtuvan asutuksen ryhmityksestä rannikoille sekä vuonojen ja jokien varsille. Saimme kuulla elinkeinoista ja varsinkin kalastuksen ja merenkulun suuresta merkityksestä teollisuuden, eteläisen ja itäisen maatalousalueen sekä muiden elinkeinojen ohella. Huomiotamme kiinnitti myös pitkät ja hankalat liikenneyhteydet pohjoisen osan ja pääkaupungin välillä. Kesäaikana oli jonkin verran lentoliikennettä nopeuttamassa yhteyksiä, mutta talviaikana oli laivaliikenne ainoa vama, mutta aikaaviepä yhteyden pitäjä. Katsaus Oslon kaupunkiin osoitti vanhan kaupungin keskuksen sijainneen pankin pääkonttorin ja sen vierellä 1300-luvulta peräisin olevan Akershusin linnoituksen seutuvilla, mutta kaupungin nopeasta kasvusta johtuen siirtyneen jonkin verran pohjoiseen. Kaupungin nopeasta kasvusta on ollut monia pulmia. Rakennusalasta on kova puute, valtava liikenne ahtailla kaduilla ja autojen pysäköintitilat aiheuttivat ongelmia. Asutus kaupungin lähiympäristöön kasvoi jatkuvasti, ja laskettiin nykyisen Suur-Oslon väkiluvun lähentelevän miljoonaa.

Lyhyt kiertokäynti pääkonttorin toimitalossa osoitti myös pankin tehtävien kasvanen ja tilanahtauden olevan hankalan. Niinpä olikin pitänyt jo osa valuuttaosastosta, nimittäin valuuttatilasto sekä laivaus- ja valuutan tarkkailu, samoin kuin debotkonttorin reikäkortti- ja obligaatioarvontaosastot siirtää eri rakennukseen Dronningensgatenin varrelle. Toimitalon laajennuksesta, sekä korottamisesta että sivustoille rakennettavista korkeammista siipirakennuksista oli ollut monia suunnitelmia, joista pienoismallit myöhemmin näimmekin pankin taloudenhoitajalla, mutta olivat ne saaneet osakseen vastatuulta kaupungin rakennusviranomaisten taholta ja viimeisin suunnitelma oli rakentaa erillinen rakennus läheiselle tontille. Samalla kuulimme pääkonttorin historiikin Trondheimin ajoista nykypäiviin. Haarakonttoriverkoston (20 haarakonttoria) tutustuimme kartalla. Periaatteena oli, että jokaisessa läänissä (fylkessä) oli haarakonttori. Verkosto olikin yleensä tasainen seuraten rannikkoa. Vain parilla alueella, nimittäin etelässä Ruotsin rajalla Halden ja Fredrikstad sekä sisämaassa Oslon pohjoispuolella Hamar ja Lillehammer olivat melko lähellä toisiaan. Vardøen haarakonttorin sijainnista Ruijan itärannikolla, saarella, hankalien yhteyksien takana, oli käyty keskusteluita ja ehdotettu tämän konttorin siirtoa parempaan paikkaan. Näytti kuitenkin siltä, että konttorin katsottiin olevan tarpeellinen alueellaan ja jäänee entiselleen, varsinkin kun konttori oli juuri saanut uuden toimitalon. Pankin haarakonttorit olivat kaikki vanhoja, nuorin perustettu 1913, ja olivat suurimerkityksisiä. Maan pankkilaitos oli nimittäin kehitysvaiheessaan. Oli paljon pieniä paikallisia pankkeja, varsinkin maan pohjoisosissa. Kalastuksen epävarmuudesta johtuen saattoi luotontarve vaihdella suuresti, jolloin ei pienillä paikallisilla pankeilla ollut mahdollisuuksia tyydyttää välttämätöntä luotontarvetta. Tällöin tarvittiin Norges Bankin tukea auttamaan pankkeja likviditeettilainoillaan, antamaan sekä omia luottojaan että valtion takaamia kalastusluottoja kipeään tarpeeseen. Norges Bank toimitti myös valtion valtuuttamana meikäläisen valtiokonttorin tehtäviä, hoitaen valtion obligaatio- ym. lainojen jakelut ja lunastukset pääkonttorinsa ja haarakonttoriensa kautta. Myös aikaaviepien yhteyksien

vuoksi oli haarakonttoreilla maksuvälineiden jakajan tärkeä tehtävä.

Norges Bankin hallinto ja organisaatio seurailee yleensä samoja suuntaviivoja kuin Suomessa. Joitakin eroavaisuuksia oli kuitenkin havaittavissa. Pankki oli muodoltaan osakeyhtiö, jopa niin tiukasti, että valtion omistamalle osakepääomalle laskettu osinko näkyi pankin tilinpäätöksessä. Ylin johto oli Stortingetin valitsemalla pankkivaltuusmiehiämme vastaavalla Representantskapetilla. Nämä viisitoista jäsentä valitaan kuudeksi vuodeksi siten, että joka kolmas vuosi on 7 tai 8 ero-
vuorossa. Joka kolmas vuosi valitaan myös 7 varamiestä. Representantskapetin tehtävänä oli m.m.

- vahvistaa ohjesäännöt pankin toimintaa ja hallintoa varten
- vahvistaa virkailijoiden palkka-, eläke- ja työehdot
- ottaa ja erottaa virkailijat
- vahvistaa määräykset pankin tarkastusosastolle ja määrätä sen henkilökunta
- vahvistaa tilinpäätös
- käsitellä johtokunnan esittämät asiat

Representantskapet jakaantui eri tehtävien suorittamista varten komiteoihin, joissa, paitsi Representantskapetin jäseniä, saattoi olla myös muita, esimerkiksi tarkastusosaston virkailijoita. Komiteat, joiden jäsenet valittiin vuodeksi, olivat norjalaisilla nimityksillään mainittuina seuraavat:

- Den faste komité
- Akkordutvalget
- Protokollkomitéen
- Desisjonskomitéen
- Komitéen til gjenomgåelse av ettersynsinnberetningene
- Ettersynskomitéen v/hovedsetet
- Ettersynskomitéen v/avdelingene

- Ettersynskomiteén v/skillemyntkontoret
 - Seddelkomitéen
 - Tilsynskomiteén for Seddeltrykkeriet
- sekä sihteeristö.

Näistä tärkein oli Den faste komité, joka käsitteli kaikki Representantskapetille esitettävät asiat.

Suoraan Representantskapetin alaisena oli myös pankin tarkastusosasto, jonka lähin johto oli Den faste komitélla. Osasto käsitti 32 henkeä, suoritti määrätyt valvonnat ja tarkastukset sekä laati tarkastuskertomuksen Representantskapetille.

Pankin hallinnosta vastasi Johtokunta, jonka viidestä jäsenestä pääjohtaja (forman) ja hänestä seuraava (nestforman) olivat kuuden kuukauden irtisanomisajalla vakinaisia ja Representantskapetin ehdotuksesta kuninkaan nimittämiä. Muut kolme jäsentä olivat Stortingetin kuudeksi vuodeksi valitsemia eri intressipiirien edustajia. Joka kolmas vuosi oli 1 tai 2 erovuorossa. Joka kolmas vuosi valittiin myös kolme varamiestä.

Johtokunnan tehtävänä oli johtaa pankin toimintaa ja hallita sen varoja. Johtokunta oli vastuussa siitä, että toiminta oli Norges Bankista annetun lain sekä Representantskapetin antamien määräysten mukainen. Pankin Johtokunnan jäsenet olivat eri komiteoiden ja neuvostojen välityksellä kiinteässä yhteydessä maan hallitukseen ja pankki noudatti hallituksen talouspolitiikkaa.

Johtokunnan alaisena oli pankin pääkonttori ja haarakonttorit.

Konttoriorganisaatio pankin pääkonttorissa on ollut kehityksen alaisena. Aikoinaan oli työskentely ollut jaettuna 11 osastoon, jotka olivat olleet suoraan Johtokunnan alaisina. Osastopäälliköitä oli ollut paljon ja oli ollut vaikeaa saada sopivaa asiantuntevaa, neuvottelevaa ja Johtokunnan apuna olevaa elintä valmistelemaan Johtokunnan käsittelemiä asioista. Tämä puute oli korjattu siten, että oli muodostettu viisi

suurempaa osastoa ja setelipaino. Nämä viisi osastopäällikköä muodostavat nyt mainitun elimen (Administrasjonsutvalget). Osastojako on seuraava:

- I Hallinto-osasto
- II Pankki- ja lainaosasto
- III Valuuttaosasto
- IV Talous- ja tilasto-osasto
- V Toimisto- ja kirjanpito-osasto
- VI Setelipaino

Osastojen esimiesten nimityksenä oli johtaja.

Osastot jakaantuvat konttoreihin toimialansa mukaan.

I Hallinto-osaston muodostaa viisi konttoria:

- a Johtokunnan sihteeristö
- b Lainopillinen konttori
- c Henkilökuntakonttori
- d Talouskonttori
sekä uutena syksyllä 1960 perustettu
- e Organisaatiokonttori

Konttorien esimiesten nimityksenä oli yleensä konttoripäällikkö.

a Johtokunnan sihteeristö valmistelee Johtokunnan käsiteltäviksi asiat, jotka eivät kuulu millekään muulle pääkonttorin osastolle. Tärkeimpiä ovat kullan ostoa ja myyntiä koskevat valmistelut, Johtokunnan kirjeenvaihto, nimikirjoitusnäytteiden julkaiseminen, rikkinäisten ja palaneiden setelien korvauksen ratkaisut, kiertokirjeiden sekä muun pääkonttorista lähtevän postin lähettäminen sekä oman materiaalisensa arkistointi. Johtokunnan sihteeristö osallistui myös oman työnsä ohella uuden organisaatiokonttorin työhön, josta lähemmin ko. konttorin yhteydessä.

b Lainopillinen konttori tarkistaa kaikkien Johtokunnan päätöksien lainmukaisuuden, avustaa muita osastoja ja konttoreita lainopillisissa kysymyksissä sekä

suorittaa pyynnöstä erilaisten sopimuksien ja sitoumuksien muotoilussa. Konttori hoitaa myös pankin oikeudenkäynnit. Konttorin edustaja on mukana pankin ja virkailijayhdistyksen palkkaneuvotteluissa.

c Henkilökuntakonttori pitää kortistoa kaikista pankin palveluksessa olevista, suorittaa palkkauksen, pitää kirjanpitoa lomista ja sairauksista sekä koettaa järjestää jokaisen virkailijan kykyjään vastaavalle paikalle. Käytössä on ns arvostelu-kaava kunkin kykyjen ja luonteenominaisuuksien erittelemiseksi. Avainkaava käsitti 11 eri ominaisuuden arvostelua alkaen tärkeimmästä ja päätynen vähemmän tärkeään. Jokaisesta ominaisuudesta arvosteltiin pisteet 1...5, joista 1 oli paras. Kaavan arvostelu-kohteet olivat seuraavat:

1. Työmoraali ja työn tehokkuus
2. Aloitekyky ja kiinnostus työhön
3. Järjestys ja harkintakyky työssä
4. Kyky ja halu yhteistyöhön
5. Kyky työskennellä itsenäisesti
6. Älykkyys ja käsityskyky
7. Kyky ottaa vastaan arvostelua
8. Henkilökohtainen esiintyminen
9. Tuntemus pankkityöhön
10. Kirjallinen esityskyky
11. Suullinen esityskyky

Lisäksi erillisinä erikoisarvosteluna, joka ei tullut esille avainkaavasta, oli kunkin omaamat muut kyvyt, kuten kielitaito, työnjohtokyky, pikakirjoitustaito ym. Huomattavaa oli, että jokaisen arvostelu, jonka suorittivat osastojen johtajat, konttoripäälliköt tai haarakonttorien johtajat, pyrittiin aina säämaan ainakin kahdelta arvostelijalta, jotta asianomaisten sympatiat tai antipatiat olisi saatu eliminoitua ja siten päädytty objektiiviseen tulokseen.

d. Talouskonttorin toimialaan kuului pankin rakennusten hoito, uudisrakennusten suunnittelu, tonttien hankintaehdotukset, pankin tarvitsemien erinäisten tarvikkeiden tilaukset, konttoritarvikkeiden hankinta ja säilytys, konttorikoneiden hankinta ja huolto, aseiden hankinta ja huolto, sinettien hankinta ja lehtien sekä ammattikirjallisuuden tilaukset. Lisäksi oli talouskonttorin tehtävänä ottaa vastaan pankin virkailijoiden asuntolaina-anomukset, tarkastaa ne ja esittää valmisteltuina Johtokunnan hyväksyttäväksi. Myös haarakonttorien kalusto, koneet, aseet ja konttoritarvikkeet olivat talouskonttorin kirjanpidon ja huolenpidon alaisia. Talouskonttori voi antaa määräyksiä alansa asioista ja oli mm. määräys 1 kerran kaudessa suoritettavasta hälytyskokeesta sekä 1 kerran vuodessa suoritettavasta aseiden tarkastuksesta ja ampumarjoituksesta.

e Uutena konttorina hallinto-osastoon on perustettu organisaatiokonttori. Sen tehtävänä oli työntutkimus ja rationalisointi, sekä tässä mielessä uusien menetelmien, koneiden käyttöönoton, organisaatiomuutosten ym. esittäminen Johtokunnan hyväksyttäväksi, sekä vastaavien määräysten antaminen. Tämän uuden tutkimuksen ja suunnittelun ohella on konttori saanut verrattain suuren ja pitkäaikaisen tehtävän suoritettavakseen. Kaikki entiset osastoille annetut työohjeet ja kiertokirjeissä ym. annetut määräykset piti koottaman yhdeksi A 4 - kokoa olevaksi ohjekirjaksi nimeltä Käsikirja (Håndbok). Organisaatiokonttorin apuna oli o.t.o. kaksi johtokunnan sihteerä, joista toinen komennettuna 2 vuodeksi pääkonttoriin. Uusi käsikirja tulee käsittämään 20 osaa, joista 7 osaa oli valmiina. Kun käsikirjassa on verrattain yksityiskohtaiset määräykset kaikesta pankkitoiminnasta, ja jokaisesta osasta tehty ensin luonnos, josta on pyydetty ao. pääkonttorin osastolta lausunto, samoin vastaavista haarakonttorien toimista, on kirjan lopullinen valmistuminen pitkäaikainen työ. Suunniteltu sisältö on seuraava: valmiina on ja käytössä oli:

1. Kassevirksomheten, sedler
2. Foliovirksomheten

3. Sjekketjenesten
4. Valutering
5. Brente og bortkomne sedler
6. Kassevirksomheten, Skillemynt
7. Regnskapet

valmisteilla oli:

8. Personalet

vielä suunnitteluvaiheessa oli:

9. Bankens bygninger, anskaffelser etc.
10. Obligasjoner og kuponger
11. Debotvirksomheten
12. Tilintetgjørelse av sedler
13. Ettersyn
14. Telegramtjenesten
15. Postbehandling og postkontroll
16. Utlånsvirksomheten
17. Valuta
18. Sjekk- og anvisning
19. Remburser og garantier
20. Diskontering

Kuinka yksityiskohtaisia määräyksiä ohjekirja käsittää, otettakoon esimerkiksi osan

15 jako:

I Inngående post

a	Postlister	b.	Fullmakt for kvittering av verdipost		
c	Postbehandling	d	Journalstembling	e	Alminnelige brev
f	Bancobrev	g	Postanvisninger	h	Postgiro
i	Telegramanvisninger	j	Øverførsler og giringer		

II Utgående post

a	Korrespondance (Språkfom	b	Referencer	c.	Underskrift

- d Bruk av Tørrskiftøpner
- e Konvoluttering
- f Postkvitteringsbøker
- g Portokassa
- h Portofrie postsendinger
- i Komform oppgaver
- j Sending av innløste sjekker
- k Postkontroll

Organisaatiokonttorin syntyessä on pulpahtanut esille myös aloitetoiminta. On painettu ohjeet ja kaavakkeet aloitteen tekoa varten. On perustettu 3-jäseninen komitea (2 johtokunnan ja 1 virkailijayhdistyksen valitsemaa) hyväksymään tai hylkäämään, sekä edellisessä tapauksessa arvioimaan aloitteen merkitys. Hyväksytystä aloitteesta on mahdollisuus saada palkkio, pienimmän sellaisen ollessa 100 kr. ja nousten suhteessa aloitteen hyödyn mukaan. Niiden, joiden tehtävänä oli suunnitella, t.s. organisaatiokonttorin virkailijoiden, aloitteesta ei suoritettu palkkiota.

Organisaatiokonttori oli myös laatinut haarakonttoreille erikoisen luettelon niiltä vaadittavista ilmoituksista, luetteloista ym. materiaalista koko vuotta varten. Monisteissa oli päivämäärä, milloin mikin tehtävä oli suoritettava. Kun lisäksi uuden konttorin tehtävänä oli tutkia kaavakkeiden tarkoituksenmukaisuutta, uusien koneiden käyttömahdollisuuksia, työmenetelmien nopeuttamista ym., on toimintasarka verrattain laaja ja erikoista huomiokykyä sekä johdonmukaista suunnittelukykyä vaativa.

II Pankki- ja lainaosasto koostuu kahdesta konttorista:

- a pankkisihteeristöstä ja
- b lainasihteeristöstä

Nämä sihteeristöt seuraavat pankkien ja yksityisten luottoja, neuvottelevat ja esittävät Johtokunnalle luottoasiat valmisteltuina. Norges Bankilla on yhteistoiminta suurimpien pankkien kanssa luottopolitiikasta. Sopimus edellyttää, että luotot pidetään määrättyissä rajoissa. Tarpeentullen Norges Bank antaa lividiteettilainoja lyhyiksi ajoiksi. Kuitenkin on Norges Bank myöntänyt myös lainoja yksityisille eri elinkeinotarkoituksiin, joihin liikepankkien varat eivät riitä. Tärkein ja suurin luotonsaajaryhmä on kalastus- ja kalastukseen liittyvät elinkeinot, kuten kalasäilyketeollisuus

ja kauppa. Vuodenvaihteen koko Norges Bankin luotonannosta, 75 milj. Nkr:sta, kalastuksen osuus oli n. 41 milj. kr. Näistä Kalastuslainoista osa on valtion takaamia. Toisena suuena ryhmänä on maatalous ja siihen liittyvä teollisuus, kuten koneistaminen sekä kauppa. Norjassa oli perustettu suuri yritys "Felleskøpe" (osuuskunta maatalouden koneellistamiseksi), joka nautti luottoa Norges Bankista. Vuodenvaihteen luotonannosta maatalouden osuus oli 27 milj. Nkr. Loppu n. 7 milj. kr. oli pankkien ja teollisuuden osuutena. Teollisuuden, kaupan ja merenkulun rahoittajina olivat liikepankit. Uusien laivojen hankinta taas oli miltei ulkolaisten luottojen varassa. Norges Bankin haarakonttoreista yhdellätoista oli luottoja, niistä neljällä Pohjois-Norjassa.

Sihteeristöt laativat joka kuukauden lopussa luettelot myönnettyistä ja käytössä olevista luotoista verrattuna kahteen edelliseen kuukauteen, sekä käytössä olevien luottojen jakaantumisen eri tarkoituksiin. Tilastot jaettiin, paitsi viranomaisille, myös haarakonttoreille.

III Valuuttaosasto jakaantui neljään konttoriin:

- a Valuuttapoliittiseen
- b Valuutanvaihto-
- c Valuuttatilasto- ja
- d Laivaus- ja valuutantarkkailukonttoriin

a Valuuttapoliittinen konttori suorittaa yleistä valuuttapolitiikkaa koskevia tutkimuksia pankin Johtokunnan ja muiden viranomaisten käytettäväksi. Se suorittaa myös valmistavia toimenpiteitä ulkomaisten maksusopimusten solmimiseksi ja kehittämiseksi sekä käsittelee valuutan säännöstely- ja valvontakysymyksiä. Myös Norjan valtion neuvoa antavan elimen, valuuttaneuvoston, työskentelyyn otti valuuttapoliittinen konttori osaa.

b Valuutanvaihtokonttori suoritti nimensä mukaisesti valuutan vaihdannan.

Konttori oli jaettu edelleen ryhmiin eri tehtävien mukaisesti. Valuuttaosaston miehittäessä yhden suuren huoneen toimistokerroksessa, ja ollen ahtaalla kullekin ryhmälle matalilla väliseinillä jaetuissa työtiloissa, oli huoneen etuosaan järjestetty pieni osasto, joka suoritti valuuttaneuvontaa ja otti vastaan valuuttanomukset. Osasto suoritti myös toimivaltansa puitteissa valuuttanomusten hyväksymisiä tai lähetti anomukset asianomaiselle henkilölle käsiteltäviksi.

Valuutanvaihtokonttori jakaantui edelleen:

- Arbitrageen
- Vapaisiin valuuttoihin
- Clearingvaluuttoihin ja
- Remburssiin ja perittäviin.

Arbitragen monista tehtävistä mainittakoon vain traditionaalinen kurssien julkaisu-tilaisuus Oslon pörssitalossa. Tähän kokoontuivat kaikkien pankkien edustajat päivittäin klo 11, jolloin vahtimestari soitti kellolla ajan, Norges Bankin edustaja luki ympärilleen kokoontuneille pankkien edustajille päivän kurssit ja tilaisuus oli ohi.

Vapaat valuutat oli jaettu maittain ryhmiin, joissa suoritettiin rutiiniluontoinen työ ja tarkastukset.

Clearing käsitti oman ryhmänsä. Norjalla oli clearingsopimus 13 maan kanssa, joista Brasilian sopimus oli rauennut, mutta käytännössä entiseen tapaan. Tilit olivat yleensä Nkr-määräisiä, vain Brasilian, Jugoslavian ja Turkin tilit olivat \$-määräisiä ja käytössä päivän kurssi.

Remburssit ja perittävät olivat sijoittuneet pankin toimistoon hieman erilleen muusta valuuttaosastosta.

c Valuuttatilastokonttori antoi ohjeet ja kaavakkeet sekä keräsi materiaalin pankeilta ja muilta valuutan vaihtoon oikeutetuilta sekä suoritti tilastoinnin. Suurimmat pankit lähettivät valuuttatiliensä saldot sekä myynti- ja ostoluvut joka päivä.

Keskisuuret lähettivät nämä joka viikko ja pienimmät joka kuukauden viimeinen päivä. Luvut vietiin reikäkorteille. Tilastoja tehdään paljon, maat eri tavoin ryhmiteltyinä. Mainittakoon \$-maat, Efta, OEEC ja muut. Lisäksi on kustakin maasta erikseen tilastot. Clearingistä tehdään tilasto joka päivä. Yhteistoiminta, joka kaikissa asioissa pisti silmään ja jota aina erikoisesti korostettiin, oli myös valuuttatilaston ja kauppaministeriön välillä. Kauppaministeriöstä oli edustaja pankin valuuttatilasto-osastolla, tosin vasta opintovaiheessa ja Norges Bankin edustus kauppaministeriössä oli vakinainen. Norjalaisten maininta pohjoismaiden parhaasta statistiikastaan lieneekin oikea, sillä kaikesta mahdollisesta näytti olevan tilastot, verrattuna joko edellisen vuoden vastaavaan aikaan tai lähinnä edelliseen jaksoon samana vuonna. Kaikki nämä tilastot toimitettiin pankin Johtokunnalle, valuuttaosaston johtajalle, konttoripäällikölle, valtiovarainministeriölle, tilastolliselle päätoimistolle, valuuttaneuvostolle sekä pankin New Yorkin konttorille.

d Merenkulkua ja valuutantarkkailua varten oli oma konttori, joka jakaantui ryhmiin eri tehtäviä varten. Merenkulun osalla oli monta ryhmää eri tarkoituksia varten. Varustamoiden laivoista oli kortistot. Uusista hankinnoista oli kortistot järjestettynä sekä maittain että varustamoittain. Uusien laivojen rakentaminen oli miltei yksinomaan ulkolaisten luottojen varassa. Hankintaluvan myönsi kauppaministeriö, jonka laivausosastolla oli Norges Bankin edustaja käsittelemässä asiaa, mutta kortistojä luottosopimuksista ja lainojen lyhennyksistä piti vain Norges Bank. Varustamot ilmoittivat myös joka kuukausi sekä ulkolaisissa pankeissa että kotimaisissa pankeissa olevien valuuttatiliensä saldot sekä muutokset edelliseen ilmoitukseen verrattuna. "Shipping" olikin sitten tilastoissa omana erillisenä ryhmänä ja näytti olevan kaikista hyvistä yrityksistä huolimatta vaikeimmin tilastoitavissa ja tarkkailtavissa. Laivaustilasto jaettiin, paitsi kuten valuuttatilasto, myös Laivanvarustajaliitolle.

Valuutantarkkailu niin merenkulun kuin myös muun valuutan osalta oli jälkitarkkailua. Yleensäkin valuuttakauppa oli dollari-, EFTA- ja OEEV-valuutan osalta verrattain

vapaata. Anomukset tai ilmoitukset valuutan ostoista ja myynneistä tulivat valuutantarkkailuosastolle jälkitarkkailua varten. Suuri työ näytti olevan kuitenkin matkavaluutasta. Suurin sallittu määrä oli Nkr. 2 000.- henkeä kohti vuodessa. Määrä piti anoa ja kortiston avulla tarkastettiin, ettei ylintä sallittua määrää ylitetty. Ylimääräistä valuuttaa oli kuitenkin mahdollisuus saada tärkeihin liikematkoihin.

IV Taloudellis-tilastollinen osasto jakaantui:

- Rahapoliittiseen
- Tilasto- ja
- Selvityskonttoriin.

Taloudellis-tilastollisen osaston tehtävänä oli, vastaten Suomen Pankin taloudellista tutkimuslaitosta, seurata maan taloudellista tilannetta, valmistella ja tehdä esityksiä rahapoliittisista toimenpiteistä Norges Bankin Johtokunnalle. Käytännössä tämä toiminta ulottui Norges Bankin ulkopuolelle. Norjassa on nimittäin yhteistyöneuvosto (samarbeitsnemnda) niminen 7-jäseninen elin, jonka puheenjohtajana oli Norges Bankin pääjohtaja. Neuvoston tehtävänä oli tehdä valtiovarainministeriölle taloudellisia ehdotuksia ja antaa lausuntoja valtiovarainministeriön pyytämistä taloudellisista kysymyksistä. Pankin rahapoliittisen konttorin päällikkö oli neuvoston työvaliokunnan jäsen ja koko rahapoliittinen konttori toimi neuvoston työvaliokunnan sihteeristönä. Yhteistyöneuvosto oli suunnitellut pitkäaikaisen taloudellisen ohjelman (vuosiksi 1960-1964) ja Norges Bankin kiertokirjeet maan liikepankeille, säästöpankeille ja vakuutuslaitoksille antoivat kaikkien tiedoksi taloudellisen tilanteen, suhdannevaihtelut, yhteistyöneuvoston suunnitelmat, valtion suunnittelemat valtionlainat ym., sekä ilmoittivat edellyttävänsä yllämainittujen pankkien ja vakuutuslaitosten rahapoliittisen suunnitelman mukaan osallistuvan määrättyillä määrillä valtion lainojen merkintöihin sekä suhtautuvan neuvoston omaksumilla linjoilla luotto- ja rahapolitiikkaan yleensä. Pankin rahapoliittinen konttori julkaisi joka kuukauden 14. päivänä haarakonttoreille tarkoitetun taloudellisen katsauksen nimellä "Orientering

for avdelingene". Neljä kertaa vuodessa julkaistiin englanninkielinen "Bulletin". Myös pankin vuosikirjan julkaisu pääjohtajan taloudellisine katsauksineen, tilinpäätöksineen ja tilastoineen oli mainitun konttorin tehtävänä. Osaston virkailijoiden matkat haarakonttoreihin, jossa kaikkien paikallisten pankkien edustajat kutsuttiin mukaan kuulemaan taloudellista katsausta, olivat osaston ohjelmassa. Ulkomailta saadut taloudelliset tiedot kerättiin, julkaistiin ja arkistoitiiin. Osastolla olevan pankin ammattikirjaston kodifointi kotimaisten ja ulkolaisten kirjojen, aikakauslehtien, taloudellisten julkaisujen ja tilastojen osalta on 12-sivuinen luettelo, josta lähes kaikki vähänkin taloudellista tietoutta sivuva seikka on löydettävissä. Kirjasto oli pankin virkailijoiden käytettävissä.

V Toimisto- ja tiliosasto jakaantui:

- a Debotkonttoriin
- b Kirjanpitoon
- c Toimistoon
- d Pääkassaan ja
- e Vaihtokassaan

a Debotkonttorin toimiala poikkesi suuresti Suomen Pankin tehtävistä. Mainittiinkin, etteivät tehtävät oikeastaan kuuluneet pankille, mutta oli pankki ottanut niitä suorittaakseen valtion valtuuttamana. Tärkein tehtävä oli valtion lainojen liikkeellelaskeminen ja lunastaminen sekä erääntyneiden obligaatioiden ja korkolippujen lunastaminen. Muina tehtävinä oli talletusten, pankin omien obligaatioiden, tai panttina olevien arvopaperien säilytys ja hoito. Debotkonttori jakaantui ryhmiin:

- talletusryhmä
- korkolippuryhmä ja
- holviryhmä

Talletusryhmä otti vastaan suljettuja ja avoimia talletuksia, joista jälkimmäiset joko

hoitovelvollisuudella tai ilman. Ryhmä huolehti myös pankin omistamista obligatioista ja niiden korkojen perimisistä sekä pankin hallussa pantteina tms. olevien arvopaperien hoidosta. Ryhmän hallussa oli myös pankin setelikokoelma sekä kuriositeetteina joitakin vanhoja Kiinan ja vanhan Venäjän keisarikunnan obligatiolainojen obligatioita. Kaikista arvopapereista oli kortisto. Talletusryhmällä oli käytettävissä oma holviosasto.

Korkolippuryhmä sijaitsi toimistosalissa, jossa se otti vastaan arvotut obligatiot ja erääntyneet korkoliput lunastettaviksi. Ryhmä suoritti myös valmisteluita valtion lainojen liikkeellelaskemiseksi sekä piti kirjanpitoa pankin omistamista obligatioista. Myös pankin valtion lukuun liikkeellelaskemista obligatiolainojen obligatioista oli kortisto.

Holviryhmän hallussa oli valtion obligatiolainojen obligatiot. Holviryhmän tehtävänä oli myös suorittaa valtion palkinto-obligaatioiden arvonta. Arvonta suoritettiin erikoisella arvontakoneella, numerot vietiin reikäkorteille ja järjestettiin numerojärjestykseen ja julkaistiin. Holviryhmä oli jakaantunut kahteen paikkaan, osa pääkonttorin holviin (säilytysosa) ja osa valuuttatilastoon (arvonta ja reikäkorttiosa).

b Kirjanpidon päällikkönä oli pääkirjanpitäjä. Kirjanpito suoritettiin koneellisesti kaikista pääkonttorin sekä pääkonttorin ja haarakonttorien välisistä tileistä. Käytössä oli viisi National-merkkistä kymmenjärjestelmäistä ja yksi £-järjestelmäinen kirjanpitokone sekä kontrollikone. Pääperiaatteena oli, että kaikki kirjanpito suoritetaan kahdesti virheiden eliminoimiseksi. Ennen alatileille vientiä kaikki kassaliput kävivät läpi kontrollikoneen, jolloin saatiin pääkirjatilien vaihdot tarkistettua. Shekkilien, haarakonttoritilin ja nostron kirjaamisesta saadaan alapäiväkirjat. Alapäiväkirjojen yhteenvedon, haarakonttorien alapäiväkirjojen ja muiden alatilien kirjaamisesta saadaan pääpäiväkirjat ja edelleen pääkirja I. Pääkirja I yhdistettynä haarakonttorien tilaan, eli pääkirja II:een, saadaan koko pankin tila. Kaaviokuva kirjanpidosta on liitteenä. Viikkotiloihin lähetettävät haarakonttorit vain tärkeimpien

tiliensä saldot, ja on koko pankin osalta vain katsaus tärkeimmistä tileistä. Kuukausitilat sitävastoin tehdään täydelliset. Kirjanpito-osastolla oli myös sihteeri, joka suoritti jälkitarkkailun siitä, että jokainen kirjeitse tullut pankkitehtävä oli tullut asianmukaisesti hoidettua. Kirjanpidon periaatteen mukainen toinen kirjanpito suoritettiin yleensä ao. osastolla. Suurimmilla tiliryhmillä, kuten shekkiteileillä oli asianmukaiset koneet käytettävissä, pienemmät hoidettiin käsin. Joka päivä suoritettiin tarkistus, että saldot täsmäsivät. Haarakonttoreista kolmella suurimmalla oli sama koneellinen kirjanpito kuin pääkonttorilla, tarkistuskirjanpito käsin. Muilla pienemmillä haarakonttoreilla oli käsinpidettävä yksinkertaisempi kirjanpito.

Käyttämättömistä kassa-, päiväkirja- ja tilikorteista oli määräys säilyttää ne yhden virkailijan hallinnassa lukollisessa säilössä. Kassakirjan ja päiväkirjan lehdet oli numeroitava niitä luovutettaessa ja mitätöity lehti piti palauttaa, uuden saadessa mitätöidyn numeron. Tilikorteista oli vielä tarkempi kirjanpito. Tilikortit numeroitiin tileittäin, mutta lukumäärästä pidettiin tarkkaa kirjaa, ja oli se tarkastettava 2 kertaa vuodessa, jolloin mitätöityjen, käytössä olevien ja arkistoitujen piti täsmätä varastosta luovutettujen kanssa. Käytössä olevat pankin kirjat, päiväkirjat, tilikortit ja kassaliput säilytettiin työajan ulkopuolella lukollisissa tulenkestävissä seinään upotetuissa kaapeissa tai holveissa. Uuden organisaatio-osaston laatima kirjanpitoa koskeva käsikirjan osa oli otettu käytäntöön, ja oli siinä yksityiskohtaiset määräykset kirjanpito-osaston toiminnasta. Allekirjoittanut jä kuitenkin kaipaamaan suurempaa johdonmukaisuutta. Shekkitilit (foliotilit) olivat numeroidut, muista käytettiin nimeä. Yhtenäistä tariffiluetteloa ei ollut, vaan käsikirjan kutakin tehtävää koskevassa osassa oli maininta perittävistä provisioista ja kuluista. Myöskään yhtenäisiä kassalippuja ei ollut, vaan saattoi niitä olla monia kokoja, vaikkakin yleiseksi käytössä olevaksi kooksi oli vahvistettu koko A 5.

- kotimaan-clearingin
- diskonttausosaston ja
- shekkitilit (Folio).

Osastot sijaitsivat toimistosalissa ja oli niillä yhteinen sihteeristö-osasto, johon kaikki tuleva posti ohjattiin. Sihteeristössä tuleva posti kirjattiin ja toimitettiin pankin ko. osastoille toimenpiteitä varten.

Kotimaan clearing suoritettiin Norges Bankin huoneistossa kerran päivässä klo 12 arkisin ja klo 11.30 lauantaisin. Tämä clearingkonttori oli tavallaan Norges Bankin ulkopuolella oleva, pankkien muodostama yhtymä, jolla oli omat sääntönsä ja hallituksensa, joka muodostui kaikkien clearingiin osaaottavien pankkien edustajista. Hallitus kokoontui jos puheenjohtaja katsoi sen tarpeelliseksi tai kaksi jäsentä sitä vaati. Jos jokin pankki pyrki jäseneksi, vaadittiin hyväksytyksi tulemiseen 2/3 ääntenemmistö. Norges Bank kustansi clearingin suoritukseen tarvittua työvoimaa ja asianmukaiset kaavakkeet. Osanottajina oli 16 pankkia Norges Bankin lisäksi. Clearingiin tarkoitetut shekit toivat pankit kuorissa kolmen A 4 kokoa olevan erittelyn seuraamana. Yhden niistä sai osanottajapankki heti takaisin Norges Bankin virkailijan kuittaamana. Erittelyn vasen puoli oli leveätelaisen laskukoneen avulla täytetty kunkin pankin sarakkeelle, sille tulevien shekkien summalla, yhteissumman ollessa vasemman sarakkeen alla. Oikealle puolelle oli varattu tila saatavien shekkien summia varten. Lasku tapahtui leveätelaisella laskukoneella, jolloin oikean puoleinen sarake täytettiin pankki pankilta, siltä tulleilla shekkien summilla. Näiden summa verrattiin vasemman puolen yhteissummaan ja erotus jätettiin oikeanpuoleiseen sarakkeeseen, jos se oli debet, tai siirrettiin vasemmanpuoleiseen sarakkeeseen sen ollessa kredit. Siirtosummaa edellä käyttäen voitiin sama saldo siirtää Norges Bankille jäävään kassalippua vastaavaan lomakkeeseen vastaavaan kohtaan. Määrällä hyvitettiin tai veloitettiin ao. pankin shekki (folio-) tiliä ja päivän clearingvaihdosta tehtiin tilasto. Itse Clearing ja laskutoimitus kävi nopeasti, mutta sopivan koneen puuttuessa Norges Bankin clearingiin jättämien shekkien laskeminen vaati usean hengen voimin

suoritetun tarkan työn.

Shekkien käytön tunnetuksi tekemiseksi, ja oikean shekkien täyttämisen ja käytön edistämiseksi oli Norges Bank julkaissut vihkosen, jossa oli tärkeimmät shekkejä koskevat seikat selitettyinä ja havainnollisesti shekkikaavakkeella esitettyinä.

Diskontto-ryhmä käsitteli vekselit, jotka diskontattiin pankissa. Leimamerkki-varasto oli osaston hallussa. Osasto antoi taloudellis-tilasto-osastolle tiedot pää- ja haarakonttorien luotoista tilastointia varten. Ryhmä seurasi kassakrediiti-tilien käyttöä sekä virkailijoiden palkkatilejä. Ryhmän tehtävänä oli myös toimia maksumääräysosestona, kirjoittaen pääkonttorin lähettämät shekit ja maksuosoitukset, paitsi valuuttaosaston maksut, joista osasto itse huolehti.

Shekkitilit (folio) näytteli hyvin huomattavaa osaa pankkitoiminnassa ja aiheutti paljon työtä. Tilejä oli paljon ja osa niistä korkoa kasvavia. Tilit oli jaettu ryhmiin ja numeroitu ryhmittäin. Ryhmitys oli seuraava:

I Avoimet tilit.

- liikepankit
- säästöpankit
- ulkol. pankit
- valtion tilit (näiden joukossa valtion virkailijoiden palkkatilit)
- yleiset tilit (jakaantuivat ulkolaisiin ja norjalaisiin)
- pankin virkailijoiden ja eläkeläisten tilit

II Sulkutilit.

Sulkutilien ryhmitys oli sama kuin avoimissa tileissä, paitsi, että valtion tilit puuttuivat, mutta tilalla oli tilit nimeltä "talletus velan maksamiseksi".

Haarakonttoreissa ryhmitys oli sama, ulkolaisten tilien kuitenkin niistä puuttuen.

Kaikista tileistä oli toimistossa hakemisto, sisältäen tilin numeron, tilinpitäjän nimen ja nimikirjoitusnäytteen. Tilille panoista annettiin kuittaus joko kaavakkeelle tai erikoiseen kirjaan. Tililtä otto tapahtui tavallisesti shekillä, mutta myös muita

tapoja, kuten kirjallinen määräys, vahvistettu sähke tai henkilökohtainen kuittaus maksulomakkeelle hyväksyttiin. Tilin ylitys ilmoitettiin heti tilinpitäjälle ja ylituksesta perittiin 1 % korkeampi korko kuin oli Norges Bankin diskonttokorko.

Valtionkassalla oli foliotili pääkonttorissa. Postilaitoksella oli samoin, mutta myös kaikilla postikonttoreilla oli omat tilinsä lähimmässä Norges Bankin konttorissa. Huomiota herätti, etteivät posti ja postisiirto osallistuneet clearingiin, vaan toivat lunastamiaan shekkejä pitkin päivää useita kertoja päivässä merkittäväksi tililleen. Näin kertyi pankkiin verrattain paljon shekkejä odottelemaan seuraavan päivän clearingiä.

Valtion virkailijoilla oli myös mahdollisuus avata korkoa kasvava tili. Tilille voitiin ottaa kuitenkin vain asianomaisen palkka. Kasvanut korko veloitettiin valtionkassan tililtä.

Pankin virkailijoiden ja eläkeläisten tilit olivat korkoa kasvavia. Yksinkertaistettu koronlaskenta tapahtui 10-päiväisinä jaksoina, jakson aikana olleelle alimmalle saldolle. Koronlasku tapahtui myös pääoman minimin Nkr. 50.- ja maksimin Nkr. 5 000.- rajoissa.

Folio-tilien sulkutilien ryhmässä oli myös tiliryhmä "talletus velan maksuksi". Tileille suoritettiin maksut erääntyneistä suorituksista, joita ei voitu jostakin syystä suorittaa asianomaiselle velkojalle. Tilit olivat kukin määrätyillä ehdoilla varustettuja ja useimmat olivat ulosoton haltijoiden avaamia.

Toimistossa, kassojen kautta kulkevat niin shekit kuin muutkin ns. kirjanpitoliiitteet, kulkivat kontrollikoneen kautta, jolloin kone useampine laskulaitteineen toimi pääkirjatilien vaihtojen tarkistajana. Myös koko kassavaihto saatiin koneesta sekä jokaista liitettä vastaava pieni pahvilippunen summineen ja tilinumeroineen kassaliitteeksi. Foliokirjanpito toimistossa suoritettiin samana päivänä kahdella Addo X kirjanpito-

koneella ja verrattiin kontrollikoneen foliosaldoon. Seuraavana päivänä tapahtui vertailu kirjanpito-osaston vastaaviin tileihin. Korot lisättiin pääomaan kaksi kertaa vuodessa, 30. 6. ja 31. 12. Samalla pyydettiin saldovahvistukset tilinpitäjiltä. Pääkonttorin tilien saldovahvistukset piti lähettää suoraan tarkastusosastolle. Folioryhmä toimi myös tulevan tiskipostin vastaanottajana, kuittasi sen sekä toimitti sihteeristöön kirjattavaksi ja edelleen toimitettavaksi.

d Pääkassan päällikkönä oli pääkassanhoitaja. Hänen alaisenaan olivat:

- kolme toimistokassaa
- setelien lajittelu
- postikassa sekä
- kuluneiden setelien tarkistuslasku.

Pääkassan pääholvi oli kellarikerroksessa ja säilytettiin siinä setelipainosta saadut uudet setelit. Vain poikkeustapauksessa voitiin käytettyjä seteleitä sijoittaa pääholviin. Holviin päästiin kolmella avaimella, jotka olivat eri henkilöillä. Setelien säilytystä varten oli seinustoilla teräslevykaapit, jotka myös olivat lukolliset. Setelit olivat kaapeissa irtohyllyillä, puntit 1 kerrokseen levitettyinä. Kaapin ovesa oleva pahvikilpi osoitti kaapissa olevien setelien lajin tai että se oli tyhjä. Myös pankin kotimaassa oleva kulta säilytettiin pääholvissa. Tarvittaessa otettiin pääholvista rahamäärät suuremmissa erissä hyllyineen kärryille, nostettiin hissillä toimistokerroksessa olevaan varaholviin ja sijoitettiin hyllyt rahoineen vastaavanlaisiin kaappeihin. Varaholviin pääsy oli kahden avaimen varassa. Varaholvista otettiin aamuisin ulos arvioitu päivittäinen tarve, jonka yläraja oli Johtokunta määrännyt.

Toimistokassojen rahojen säilytystä ja kuljetusta varten oli pyörillä olevat teräslevy-laatikostot. Näihin otettiin holvissa tarpeellinen määrä seteleitä ja kaappi työnnettiin kassaan. Kaappi sijoitettiin työpöydän alle. Kaapin kussakin laatikossa oli eri seteleille varattu tila ja voitiin laatikot lukita yhdellä lukolla kassanhoitajan poistuessa kassasta. Kun sisääntulleet setelit toimitettiin heti kassojen takana matalalla seinällä

eroitettuun lajitteluun, ei toimistokassoissa ollut koskaan seteleitä näkyvissä. Ulkomaan rahat säilytettiin myös lukollisessa, kannettavassa teräslevylaatikossa. Kontrollikoneesta saatujen kassaliitteiden mukaan tehtiin viennit kassakirjaan ja toimistopäällikkö tarkasti päivän päätyttyä kassan kassakirjan saldoa vastaavaksi. Kaappi lukittiin ja työnnettiin varaholviin. Kassanhoitajilla oli kassanhoidosta virheraha, joka oli 5 % asianomaisen palkasta. Virheraha maksettiin kuukausittain ko. kassanhoitajan tätä varten olevalle tilille. Kassoissa sattuneiden virheiden tasoittamisesta oli erikoiset määräykset. Yli Nkr. 10.- liikaa olevat määrät vietiin heti tilille, jonne se jäi kunnes virhe havaittiin. Vajauksista alle Nkr. 10.- olevat erot kassanhoitaja tasoitti välittömästi. Vajaukset yli Nkr. 10.- vietiin seuraavana päivänä tilille "kassaerot". Yli Nkr. 100.- olevat vajaukset oli haarakonttorien ilmoitettava pääkonttoriin sekä toimenpiteet, joihin asiassa oli ryhdytty. Yleensä vajaukset Nkr. 1 000.- asti peitettiin kassanhoitajan virherahatililtä. Jos vajaus nousi yli Nkr. 1 000.-, oli se ilmoitettava Johtokunnalle sekä ehdotus asian järjestämiseksi.

Setelien lajittelu sijaitsi välittömästi toimistokassojen takana. Kassoihin tulleet rahat toimitettiin heti punteittain lajitteluun. Kustakin kassasta tulleet setelit kirjattiin lajeittain. Lajittelu suoritettiin käsin ja tarkistuslaskenta Nkr. 5 ja 10 setelien osalta konein. Käytössä oli kaksi tarkistuslaskukonetta. Käyvät setelit tilitettiin pääkassaan, kuluneet setelit vietiin tilille "kuluneet setelit" ja toimitettiin kuluneiden seteleiden tarkistuslaskuun.

Postikassan tehtävänä oli ottaa vastaan postitoimipaikkojen lähettämät rahalähetykset, tarkastaa ne ja viedä määrä ko. postitoimipaikan foliotilille. Lähetys oli avattava kahden virkailijan läsnäollessa. Setelien lasku ja lajittelu suoritettiin postikassassa ja tilitettiin pääkassaan.

! // Kuluneiden seteleiden tarkistus suoritettiin koneilla. Käytössä oli kolme tarkistus-konetta. Tarkistuslaskun jälkeen setelit lävistettiin ja koottiin holviin sekä poltettiin

suuremmissa erissä. Setelinlaskukoneista saadut kokemukset olivat olleet hyvät, kun konetta oli entisistä malleista edelleen kehitetty. Pääkonttorin käytössä oli yhteensä viisi konetta ja vaihtovirkailijakauteni aikana sai Norges Bank kuusi uutta konetta, jotka pääkonttorissa suoritettun tarkastuksen jälkeen lähetettiin haarakonttorien käyttöön. Erikoisen setelien lajittelukone oli ollut aikoinaan myös kokeiltavana, mutta hylätty käyttökelvottomana.

Setelien poltto toimitettiin pankin lämpökeskuksessa. Kaksi uunia oli varattu tarkoitukseen. Uunit olivat tavallisia keskuslämmityskattiloita, joiden yläosassa oli aukko suppiloineen setelien uuniin kaatamista varten. Aukon päällä oli lukittava kansi. Myös uunien tulipesä- ja tuhkaluukkujen edessä oli lukittava suojuus. Kun setelit pantiin aamulla uuniin ja suojuukset asetettiin paikoilleen ja lukittiin, saivat ne rauhasa palaa. Kun oletettiin seteleiden olevan palaneita, poistettiin suojuukset ja uuni tarkastettiin.

Organisaatiokonttorin laatimassa käsikirjassa on vielä määräyksiä seteleiden pakkauksista, lähetyksistä, kuljetuksista, seteleiden tilaamisesta haarakonttoreihin suoraan setelipainosta sekä väärennyistä seteleistä.

e Vaihtokassaa johti vaihtokassanhoitaja. Vaihtokassan hoitajan oli joka vuosi tehtävä vaihtorahatilaus Johtokunnalle seuraavan vuoden arvioitua tarvetta varten. Vaihtokassalla oli kuten pääkassallakin pääholvi kellarikerroksessa, johon varastoitettiin rahapajasta saatu vaihtoraha, ja josta rahat otettiin suurehkoissa erissä päivittäin käytössä olevaan varaholviin. Vaihtokassa jakaantui useihin alakassoihin, jotka saivat varaholvista käyttöönsä määrätyn määrän vaihtorahaa päivittäistä tarvetta varten. Haarakonttorit saivat tilata vaihtorahaa suoraan rahapajasta ja haarakonttorissa liikaa olevasta määrästä päätti pääkonttorin vaihtokassanhoitaja. Vaihtorahan laskeamiseen oli käytettävissä saksalaisia Kontrolletta rahanlaskukoneita ja tapahtui pakkaus pusseihin. Siirtymisvaihe rullien käyttöönottamiseen oli juuri parasta-aikaa toteutumassa. Rahapaja oli saanut yhden automaattisen rullien tekokoneen ja alkoi

toimittaa vaihtorahan rullina. Myös Norges Bankin vaihtokassa oli saanut yhden automaattisen rullakoneen, joka oli käytössä muiden koneiden ohella. Tarkoituksena oli saada samoja automaattikoneita lisää ja siirtyä kokonaan rullakannalle. Rullien pakkausta varten oli konstruoitu pahvilaatikko, joka litteästä varastomuodostaan oli kädenkäänteessä muodostettavissa laatikoksi, johon rullat sijoitettiin pystyasentoon, kahteen riviin, 5 rullaa kumpaankin. Leveä "Tape"-nauha yli rullien esti ne yläpäästään avoimesta laatikosta putoamasta. Vaihtokassojen hoitajia koski virherahoista ja kassojen erotuksista samat määräykset kuin setelikassojen hoitajia. Vaihtokassanhoitajan paikka näytti olevan varsin korkealle, sekä palkka- että muussa suhteessa, arvostettu, johon lienee syytäkin, sillä onhan paikka varsin hankala ja suurta organisaatiokykyä vaativa, vaikkakaan käsiteltävät arvot eivät nousekaan niin suuriksi kuin setelien puolella.

VI Setelipainossa käynti sisältyi myös ohjelmaan. Tosin tämä oli niin pikakäynti, ettei mihinkään yksityiskohtiin ollut mahdollisuutta tutustua, varsinkin kun rakennuksessa korjaustöiden takia eivät kaikki osastot olleet toiminnassa. Kaikki osastot kuitenkin kierrettiin. Suunnittelu- ja kaiverrusvaiheesta sekä setelipaperin varastosta eri painatus- ym. vaiheiden kautta päädyimme lopulliseen lasku- ja pakkausosastoon. Viimeksi mainitulla osastolla oli kaksi setelienlaskukonetta tarkistuslaskennassa, jonka jälkeen setelipuntit sidottiin ja varustettiin tarkastusmerkinnöillä. Kirjanpitoa saadusta setelipaperista valmiisiin seteleihin pidettiin monissa eri vaiheissa. Setelipaino suorittaa setelien valmistuksen ohella myös muita valtion painatuksia sekä pankin omien julkaisujen painatukset. Kokonaisuutena setelipaino vakutti verrattain ahtaaseen tilaan sullotulta, mutta hyvin organisoidulta ja sille asetetut vaatimukset hyvin täyttävältä laitokselta.

Norges Bankin järjestettyä meille vaihtovirkailijoille matkan Bergeniin oli mahdollista saada myös jonkinlainen kuva haarakonttorien toiminnasta. Haarakonttorien johdossa oli johtokunta, jonka muodostivat 3 Stortingetin 6 vuodeksi valitsemaa jäsentä sekä

Representantskapetin nimittämä johtaja. Stortingetin valitsemista johtokunnan jäsenistä oli erovuoroisia joka kolmas vuosi 1 tai 2. Joka kolmas vuosi valittiin 3 varamiestä. Muu henkilökunta koostui konttoripäälliköistä, joka oli vain suurimmissa konttoreissa, sekä kassanhoitajasta, kirjanpitäjistä, vaihtokassanhoitajasta sekä virkailijoista. Bergenin haarakonttorin henkilökunta käsitti yhteensä 32 henkeä. Toimisto oli sijoitettu kaksikerroksisen rakennuksen toiseen kerrokseen. Alin kerros sisälsi vaihtokassan, holvit ja varastot. Johtokunnan ja kirjanpidon omia huoneita lukuunottamatta sijaitsivat kaikki muut osastot suuressa toimistosalissa. Kassa oli eroitettu matalalla lasiseinällä muista osastoista, jotka kiersivät salin kolmea seinustaa, yleisötilan ollessa keskellä. Osastojako noudatteli vastaavaa pääkonttorin jakoa. Shekkitilit (folio), Depot, valtion lainojen, obligaatioiden ja korkolippujen hoitajana, luotto-osasto, kirjanpito-osasto, valuuttaosasto, pääkassa ja vaihtokassa. Suurin työmäärä oli shekkitileistä sekä valtion obligaatioista. Myös vaihtokassan laajuus oli merkillepantava neljine alakassoineen, joista kolme oli vaihtorahan sisäänottoa ja yksi vaihtorahan ulosantoa varten. Kahdenkertaisesta kirjanpidosta huolehti sekä kukin osasto käsin, että kirjanpito-osasto kirjanpitokonein. Vain kolmella suurimmalla haarakonttorilla oli koneellinen kirjanpito. Setelien tarkistuslaskukoneen sai Bergenin haarakonttori käytimme jälkeen. Yhteenlaskukoneet olivat yleensä kaikki varustetut leveällä telalla, jossa oli mahdollisuus tehdä luettelot tai tilastot A 4 kokoa olevalle kaavakkeelle laskukoneen avulla. Lisäksi telassa oli paikka kahdelle tavalliselle laskukonerullalle (toisessa käytettiin tavallisesti kahdenkertaista, jolloin sai jäljennöksen) tavallisia laskutoimituksia varten. Pankin viikkotilaan haarakonttorit lähettivät tärkeimpien tiliensä saldot sähköitse, 3 suurinta teleellä. Kuukaustilat sisälsivät kaikki pääkirjatilit.

Haarakonttorien tarkastuksen 4 kertaa vuodessa suorittivat Stortingetin valitsemat läänintarkastajat. Pääkonttorin tarkastus oli 1-2 kertaa vuodessa, suorittajana tarkastusosasto n. 5-6 hengen voimalla.

Norges Bankin tarkastusosasto oli Representantskapetin valitsema ja suoraan sen alainen. Osaston vahvuus oli 32 henkeä ja tehtävänä oli pankin pääkonttorin, setelipainon ja haarakonttorien tilien sekä haarakonttorien arvopaperien ja kassojen tarkastus. Osaston virkailijat ottivat myös osaa Representantskapetin komiteoiden suorittamiin pääkonttorin ja setelipainon tarkastuksiin. Osasto suoritti tilien tarkastuksen pääkonttorissa, jonne setelipaino ja haarakonttorit lähettivät tilinsä liitteineen tarkastettaviksi. Osasto laati vuosittain tarkastuskertomuksen Representantskapetille.

Norges Bankin hallinnollinen organisaatio on kehittynyt aikojen kuluessa kansanluonteen mukaiseksi, sille omine vivahtuksineen. Vaikkakin hallinto noudatti suoraa eli linjaorganisaatiomuotoa, oli kaikenlainen yhteistyö korostettuna poistamassa mainitun järjestelmän haittoja. Keskinäistä yhteistyötä koetettiin saada aikaan mahdollisimman monissa asioissa. Ulkopuolista yhteistyötä tämä Stortingetin pankki harjoitti erilaisten neuvostojen, komiteoiden ym. välityksellä ollen kiinteässä yhteydessä maan hallitukseen ja sen ministeriöihin, muihin pankkeihin ja rahalaitoksiin sekä taloudellisiin järjestöihin. Se tahtoi olla valtion pankki ja pankkien pankki, joka oli maan talouselämän johdossa, suunnitellen ja toteuttaen ehdotuksillaan ja sopimuksillaan pitkän tähtäimen talouspolitiikkaa.

Konttoriorganisaatio oli myös kehittymässä yhä enemmän keskitetyksi suoraksi työorganisaatiomuodoksi. Tämän aiheutti nähdäkseni työtilojen puute, joka vaikeutti eri osastojen tarkoituksenmukaista sijoitusta ja osastojen välisiä yhteyksiä, jolloin osastojen välinen yhteistoiminta väheni minimiin, ja kaikki mahdolliset työt suoritettiin oman osaston sisällä. Näinollen oli esimerkiksi pankin maksumääräysosasto (diskonttausryhmä) verraten olematon, kunkin osaston itse huolehtiessa itse kohteistään.

Kalusto oli kirjavaa ja yleensä vanhaa, mutta koetettu sijoittaa vähiin tiloihin tarkoituksenmukaisesti. Työskentelytilojen lissämiseksi olivat konttorikoneet sijoitetut joko apupöydälle, työtason kanssa n. 140° kulmaan sijoitetulle alempana olevalle

aputasolle tai upotettu työtasoon siten, että näppäimistö oli työtason tasalla (yhteenlaskukoneet).

Lomaketekniikasta mainittakoon, että kirjanpitoliitteeksi oli hyväksytty A 5 koko, joka tutkimuksen mukaan oli soveltunut parhaiten kirjoituskonein täytettäväksi. Värejä ja tekstiä muuttamalla saatiin samalla kertaa eri liitteet eri tarkoituksiin hiilipapereita käyttäen. Kuitenkin käytössä oli myös A 4 koko sekä shekkikoko kirjavuutta aiheuttamassa. Tiliryhmät eroitettiin eri värisillä tilikorteilla sekoittumasta. Tiliryhmien numerointia ei ollut, vaan käytettiin nimityksiä. Tilastolomakkeet yleensä oli suunniteltu laskukoneilla täytettäväksi.

Koneiden hyväksikäyttöä eri vaiheissa koetettiin tehostaa ja lisätä. Tutkimuksia uusien koneiden käyttömahdollisuudesta suoritettiin ja jo käytössä kokeiltujen lukumäärää lisättiin.

Organisaation edelleen kehittämiseksi oli vastikään perustettu organisaatio-osasto, jolla, yksinomaan tähän tehtävään paneutuen, uskottiin olevan parhaat mahdollisuudet hoitaa asia mahdollisimman hyvin.

Virkailijakunnan tietopuolisen tason ja pätevyyden kohottamiseksi pankki järjesti omia taloudellisia kursseja, joihin osanotto oli runsas. Opiskelun tapahtuessa pankkikouluissa, kirjeopistoissa tai Oslon Akademiassa, osallistui pankki osaan kustannuksista. Pankin ammattikirjasto oli pankin virkailijoiden käytössä ja alan aikakauskirjoista ja lehdistöstä saadut taloudelliset katsaukset saatettiin virkailijoiden tietoon eri tavoin.

Opintomatkoja, joiden kustannuksiin pankki osallistui, oli paitsi pohjoismaisia vaihtovirkailijapaikkoja, haettavissa myös muihin maihin, joista Englanti näytti olleen suosituin. Aika vaihteli vuodesta ja puolesta vuodesta lyhyempiin erikoistutkimuksia koskeviin matkoihin. Myös pääkonttorin ja haarakonttorien sekä haarakonttorien välillä oli mahdollisuus virkailijavaihtoon kahden tai yhden vuoden ajaksi

tai haarakonttorien virkailijoiden lyhyemmän, tavallisesti kahden kuukauden opiske-
luun pääkonttorin eri osastoilla.

Virkailijakunnan vapaista harrastuksista mainittakoon taidekerhon vilkas toiminta
esitelmätilaisuuksineen ja näyttelyineen pankin ruokasalissa. Urheiluseuran jär-
jestämissä pöytätennisilloissa oli paljon pelinhaluisia. Hiihtohan on norjalaisten eri-
koisessa suosiossa. Sitä harrastettiin päivittäin Holmenkollenin maastossa. Samassa
maastossa pidettiin myös perinteelliset pankin henkilökunnan hiihtokilpailut runsaine,
sekä nais- että miespuolisine, osanottajineen. Myös pankin valokuvaus- ja filmikerho
piti kokouksiaan, joissa nähtiin talviaikaansaannoksia mm. filmi pikkujoulusta, sekä
valmistauduttiin kesätoimintaan. Suunnitteilla oli myös valmistaa filmi Norges Bankista
ja pyytää pankilta avustusta filmimateriaalin hankintaan.

Bergeninmatkan yhteydessä oli Norges Bank hyväntahtoisesti järjestänyt meille vaihto-
virkailijoille virkistävän 3-päiväisen oleskelun suuressa kansainvälisessä Geilon
talviurheilukeskuksessa. Samassa täysihoidolassa olleiden n. 40 englantilaisen ja 10
tanskalaisen harjoittellessa hiihdonopettajan johdolla hiihtotekniikkaa täysihoidolan
omassa pienessä slalommäessä, rohkenimme me nous ta hissillä 1 500 korkuisen
Hallingskarvetin ylemmille rinteille. Täältä teimme lainaamillamme slalomsuksilla
retkiä rinteillä oleville kahvimajoille ja hitaan menomatkan sijasta palasimme hetkessä
alamäkeä kovalla luistavalla hangella majapaikkaamme. Norjalaisten naureskelu hiihto-
keskuksien sairaaloiden täydestä miehityksestä jonkin jäsenensä katkaisseilla tanska-
laisilla, oli vähällä kohdistua myös joukkoomme, sillä varoitteluihdamme huolimatta
laski tanskalaisemme hänelle liian jyrkästä mäestä, heitti pari voltia ilmassa, ja
tuli kasvoilleen kovaan hankeen. Onneksi hän selvisi vain silmälasien rikkoontumisella
ja nenän ja toisen posken naarmuuntumisella.

Tehdaskäynneillä saimme tutustua muutamaaan Norjan teollisuuden haaraan. Suuri
suklaatehdas Freia Oslossa oli ensimmäisenä vuorossa. Saimme täällä seurata raaka-
aineiden koneellisen käsittelyn eri vaiheet suklaamassaksi ja sen joko koneellisen tai

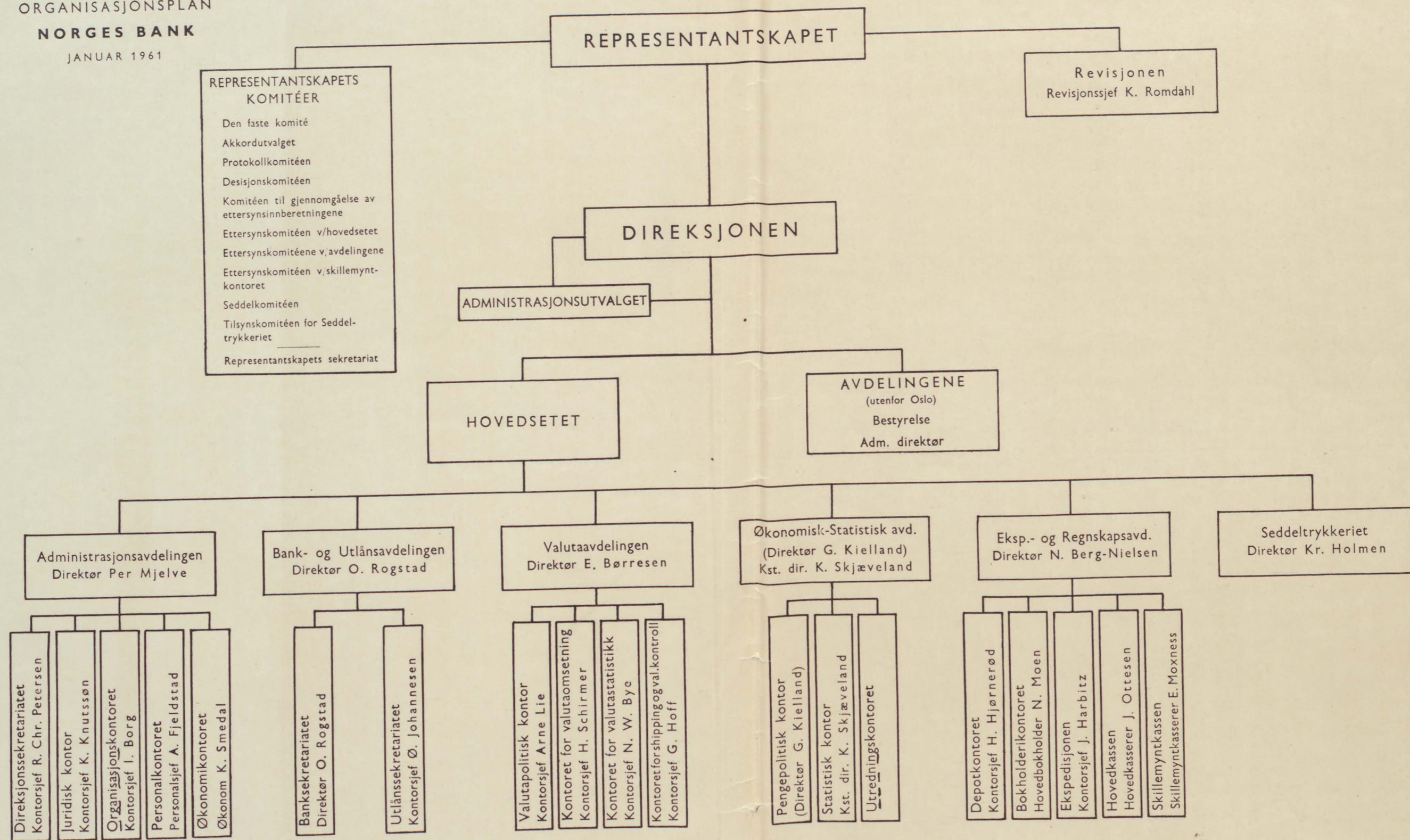
käsin suoritettua muotoilun herkullisiksi makeisiksi sekä koneellisen pakkauksen. Vuonna 1853 perustetussa rauta- ja terästehtaassa, Christiania Spigerverkissä, Osllossa, saimme tutustua tehtaan eri osastoihin sulattamosta, valssauslaitoksesta ja lankatehtaasta, naula-, työkalu- ja erikoisosastoihin. Tehdas oli Norjan suurin alallaan, tuotannon ollessa noin puolet vastaavasta koko Norjan tuotannosta. Kolmantena tutustumiskohteena oli pohjoismaiden suurin lasitehdas, Hadelands Glasverk, Jevnakerissa, n. 50 km:n päässä Osllost. Tehtaan kymmenien taitavien lasinpuhaltajien taidokkain liikkein suorittamat sulan lasimassan muovailut mitä erilaisimmiksi käyttö- ja koriste-esineiksi oli mielenkiintoista katseltavaa. Myös hionta-osaston työ vaati tarkkaa kättä ja hyvää pitkän kokemuksen kehittämää ammattitaitoa erilaisten koristekuvioiden hionnassa.

Tutustuminen vieraan maan vastaavan setelipankin toimintaan, työmenetelmiin ja saavutuksiin antoi paljon ajattelemisen aihetta ja vertailumahdollisuuksia vastaaviin kotosiin seikkoihin. Kansan luonteeseen tutustuminen henkilökohtaisen kosketuksen kautta selitti monet yksityiskohdat, jotka esiintyivät joko peräti erilaisina tai omine vivah-teineen samojen pankkitehtävien suorittamisessa. Kaikessa tuli kuitenkin varsin hyvin näkyviin se seikka, että työtä tehtiin yhteisvoimin, tarmolla ja perusteellisuudella sekä pitkällä tähtäimellä Norges Bankin ja koko maan kehityksen ja hyvinvoinnin hyväksi.

31. 5. 1961

Kalervo Närhi

ORGANISASJONSPLAN
NORGES BANK
 JANUAR 1961

Skjematisk framstilling av bokføringen

